

PESACH:
Are You a Liberated Jew?

Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsonline.org

① למה (EXODUS 12:17)

... ושמרתם את המצות
כי בעצם היום הזה הוצאתי
את צבאותיכם מארץ מצרים
ושמרתם את היום הזה לדורותיכם
חקת עולם:

¹⁷ "You shall guard the matzos, for on this very day I will have taken your legions out of the land of Egypt; you shall guard this day for your generations as an eternal statute."

② RASHI

17. שלא יבואו לידי חמוץ - So that they should not become leavened. [AND] YOU SHALL GUARD THE MATZOS. - From here [the Sages] said: תפח - If it, i.e., the dough being kneaded for matzah, was about to swell, תלטוש בציון - she who is kneading it should smooth it over with cold water to retard the leavening process.⁴
אל תהי קורא „את המצות” - Do not read the word only as “matzos,” „את המצות” - but rather also as “mitzvos,” commandments.⁵ In this sense, the verse says, כדרך שאין מהמיצין את המצות - just as people do not allow the matzos to become leavened, כך אין מהמיצין את המצות - so should they not allow the commandments to become leavened by leaving opportunities for their performance unattended. אלא אם באה לידיך - Rather, if [the opportunity to fulfill a commandment] comes to your hand, עשה אותה מיד⁶ - do it immediately.⁶

③ RASHI (BEREISHIS 3:8)

8. וישמעו - THEY HEARD. יש מדרשי אגדה רבים - There are many aggadic midrashim on this verse, and our Rabbis have already arranged them על מכוונם - in their proper setting, ובשאר מדרשות - and in other midrashim. בבראשית רבה - in Bereishis Rabbah ויאני - I have come for nothing but המושבתי דברי - the simple meaning of Scripture - and for aggadah, i.e., exegetical interpretation of a non-halachic nature, על אפניו - with each word stated נקב דבור - which resolves the words of Scripture - and with its correct meaning; שמעו את קול הקדוש ברוך הוא - they heard the sound of the Holy One, Blessed is He, שהיה „מתהלך בגן”⁵ - Who was “walking in the Garden.”⁵

④ SIDDUK

ועל הנסים, ועל הפרקו, ועל הגבורות, ועל ההשועות, ועל המלחמות, שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

ועל (And) for the miracles,* and for the salvation, and for the mighty deeds, and for the victories, and for the battles which You performed for our forefathers in those days, at this time.*

⑤ קהלת ECCLESIASTES

Everything has its season, and there is a time for everything under the heaven:

- ² A time to be born and a time to die; *
- a time to plant and a time to uproot the planted.
- ³ A time to kill* and a time to heal;
- a time to wreck and a time to build.
- ⁴ A time to weep and a time to laugh;
- a time to wail and a time to dance.
- ⁵ A time to scatter stones and a time to gather stones;
- a time to embrace and a time to shun embraces.
- ⁶ A time to seek and a time to lose;
- a time to keep and a time to discard.
- ⁷ A time to rend and a time to mend; *
- a time to be silent and a time to speak.
- ⁸ A time to love and a time to hate;
- a time for war and a time for peace.

לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים:

- ועת למוח
- ועת לעקור ונטוע:
- ועת לרפוא
- ועת לבנות:
- ועת לשחוק
- ועת רקוד:
- ועת בנוס אבנים
- ועת לרחק מחבק:
- ועת לאבד
- ועת להשליך:
- ועת לתפור
- ועת לדבר:
- ועת לשנא
- ועת שלום:

- עת ללדת
- עת לטעת
- עת להרוג
- עת לפרוץ
- עת לבנות
- עת ספור
- עת להשליך אבנים
- עת לחבוק
- עת לבקש
- עת לשמור
- עת לקרוע
- עת לחשות
- עת לאהב
- עת מלחמה

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו

באלו הוא יצא ממצרים. שנאמר,

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יהוה לי, בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא, אלא אף אתנו גאל עמם. שנאמר, ואותנו הוציא משם, למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו.²

⑥ HAGADDAH

In every generation it is one's duty to regard himself as though he personally had gone out of Egypt, as it is written: You shall tell your son on that day: 'It was because of this that HASHEM did for "me" when I went out of Egypt.'¹ It was not only our fathers whom the Holy One redeemed from slavery; we, too, were redeemed with them, as it is written: He brought "us" out from there so that He might take us to the land which He had promised to our fathers.²

⑦ RAMBAM
(LAWS of PESACH)

וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר תִּיב אָדָם לְהִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלוֹ הוּא בְעַצְמוֹ יֵצֵא עִתָּהּ
מִשְׁעַבְדֵי מִצְרַיִם, שְׁנֵאמַר: "וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם יְגוֹ".

6. In each and every generation, a person must present himself as if he, himself, has now left the slavery of Egypt,

⑧ MAHARAL
(EXODUS 12:17)

כדרך שאין מחמיצין וכו'. כלומר
בודאי פשטיה דקרא אחא שאי יחמיץ את
המצה, דהא 'מצה' כתיב, ומדורציא כלישנא
"ושמרתם את המצות", והוי ליה למכתב
'ושמרתם את המצות', מאי 'ושמרתם את המצות',
אלא לדרוש דכשם שאין מחמיצין את המצות,
כך אין מחמיצין את המצות¹⁰⁰. ואם חאמר
מאי ענין זה לזה שחולה המצוה כמצה,
דטעמא דשייך כמצה לא שייך במצוה¹⁰¹, ומכל
שכן שדבר חימה שרשיי הביא מדרש זה
(מלמל מן) חוץ פירושו, והוא רחוק מאוד
מפשוטי¹⁰², יראה דודאי טעם אווה לשניהם, כי
אסרה התורה החמץ (פסוק טו), ואסרה גם כן
העיכוב עד שתבא לידי חימוץ¹⁰³, שהרי לא
הספיק להחמיץ¹⁰⁴. וענין זה היו: מפני שנגלה
מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולא הספיק עסחם
להחמיץ (נגדה של פסוק). ומאחר שנגלה עליהם
מלך מלכי המלכים אין כאן עיכוב, כי מעשיו
במהירות וככה גדול עד שאין כאן עיכוב¹⁰⁵.
והענינים השכליים פעולתם שלא בזמן, לפי
שהם אינם תחת הזמן ואינם פועלים בתנועה
שממנה הזמן, ולפי מדרגת השייכותם פעולתם
כלי זמן¹⁰⁶. ולכך ציוונו שאין מחמיצין את
המצה להודיע כי פעולת השם יתברך בלי זמן
כלל. ואף מצות אלהים, שהיא דבר היישי, 'הבא
לידך אל חמיצונה', כי דבר ה' הוא מוטל עליו
לעשות בלי זמן¹⁰⁷, לא כמו דברים של חול
שהם גשמים שהם תחת הזמן נהונים¹⁰⁸, אבל
אלו הכריס¹⁰⁹ אינם תחת הזמן, וצריך לעשות
אותם מיד. והוה דע חכמים כאשר חדקדק
בהם. ואם הוא מחמיץ את המזוזה פוגם את
המצוה כאילו היחה דבר שהוא תחת הזמן¹¹⁰.
ומה חכין כי מנה שאין מחמיצין את המצוה ואת
המצוה ענין אחד הוא¹¹¹, שאין שם ענין זמן
כאלו דברים¹¹², ואלו דברים הם וברים ברורים
מאוד למכין, והארכנו בהם נספר גכורוח
הישי:

⑨ SFORNO (BEREISHIT 1:1)

א (א) בראשית. כחללת הזמן. והוא רגע ראשון בלתי מחלק,
שלא היה זמן קודם לו -

SHULCHAN ARUCH
(1:1)

הלכות הנהגת אדם בבוקר סימן א

א דין השכמת הבוקר. ובו ט' סעיפים:

א *יתגבר (ב) (ב) כארי לעמוד בבוקר (א) לעבודת בוראו * ישיהא הוא מעורר (ג) (ג) (כ) השחר:

1. One should strengthen himself like a lion to get up in the morning (1) for the service of his Creator. He should /rise early enough to/ usher in (2) the dawn.

סימן אלוט
ETHICS OF OUR FATHERS
(6:2)

[ב] אמר רבי יהושע בן לוי: בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, ומכרות ואומרת: „אוי להם לכריות, מעלבונה של תורה!“ שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוף, שנאמר: „גם זהב באף חזיר, אשה יפה וסרת טעם.“ ואומר: „נהלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת.“² אל תקרא „חרות“ אלא „חרות.“ שאין לה בן חרין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר: „וממתנה נחליאל, ומנחליאל במות.“³

[2] Rabbi Yehoshua ben Levi said: Every single day a heavenly voice emanates from Mount Horeb, proclaiming and saying, 'Woe to them, to the people, because of [their] insult to the Torah!' For whoever does not occupy himself with the Torah is called, 'Rebuked,' as it is said: 'Like a golden ring in a swine's

snout is a beautiful woman who turns away from good judgment.'¹ And it says: 'The Tablets are God's handiwork and the script was God's script charus (engraved) on the Tablets.'² Do not read 'charus' (engraved) but 'cherus' (freedom), for you can have no freer man than one who engages in the study of the Torah. And anyone who engages in the study of the Torah becomes elevated, as it is said: 'From Mattanah to Nachaliel, and from Nachaliel to Bamos.'³

HAGAOHAH
(12)

עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו יהוה אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים.

We were slaves to Pharaoh in Egypt, But HASHEM our God took us out from there with a mighty hand and an outstretched arm. Had not the Holy One, Blessed is He, taken our fathers out from Egypt, then we, our children, and our children's children would have remained enslaved to Pharaoh in Egypt. Even if we were all men of wisdom, under-